

Pulje 8

Læringsmiljø- prosjektet

Innledning og bakgrunn

Læringsmiljøprosjektet er et tiltak for å støtte og veilede ansatte i barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO) i arbeidet med å fremme og sikre et trygt og godt miljø. Tiltaket skal bidra til å forebygge, avdekke og håndtere mistrivsel og krenkelser som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Helt sentralt er arbeidet med å fremme inkluderende miljøer i barnehage, skole og SFO, og forebygge ulike former for utenforskap.

Barnehageloven, opplæringsloven, rammeplan for barnehage og SFO og læreplanverket for grunnopplæringen omtaler barn og unges rett til å tilhøre et inkluderende, faglig og sosialt fellesskap. I tråd med styringsdokumentene må arbeidet med å fremme trivsel, vennskap og inkluderende fellesskap, samt forebygge, avdekke og håndtere ulike former for krenkelser, primært foregå som en del av kjernevirksomheten i barnehage, skole og SFO. Dette innebærer at det er gjennom arbeidet med lek, fag og aktiviteter at barn og unge skal oppleve likeverd, faglig og sosial tilhørighet.

Gjennom deltakelse i Læringsmiljøprosjektet vil barnehage- og skoleeiere, ledere og ansatte styrke sin kompetanse i å utvikle og opprettholde et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Dette innebærer blant annet å forebygge, avdekke og håndtere mistrivsel, utenforskap og krenkelser, knytte barn og unges faglige og sosiale læring tettere sammen, samt etablere og vedlikeholde gode relasjoner.

Delmål i prosjektet er at barnehage- og skoleeier ser barnehager og skoler i en helhetlig sammenheng i arbeidet for et trygt og godt læringsmiljø, og prioriterer tidlig innsats. Prosjektet skal bidra til å styrke barnehage- og skoleeiers rolle som ansvarlig for kompetanseutvikling i barnehage- og skolemiljø. Prosjektet skal også bidra til å støtte styrer og rektor med å skape trygge og gode miljøer gjennom varig endring av holdninger, kultur og pedagogisk praksis i sin organisasjon. Det vil være behov for å samarbeide med tjenester og aktører utenfor barnehagen og skolen, som for eksempel helsestasjons- og skolehelsetjenesten, PPT, BUP eller barnevern. Barn og foreldre skal også være aktive deltakere i Læringsmiljøprosjektet.

BAKGRUNN

I løpet av det siste tiåret har kunnskap om mobbing i barnehagen økt, og det er dokumentert at det foregår mobbing i barnehagen (Aaseth et al., 2021; Idsøe & Roland, 2017; Lund og Helgeland, 2020; Martinsen, 2021; Nergaard, 2020). Fra 1.januar 2021 ble det innført et nytt kapittel i barnehageloven som sikrer barns rett til et godt barnehagemiljø. Dette innebærer at barnehagene også er forpliktet til å skape trygge og gode barnehagemiljø og forebygge, avdekke og håndtere krenkelser.

Når barnehagebarn utsettes for mobbing eller andre krenkelser, vises det først og fremst gjennom utestengelse fra lek og manglende inkludering i fellesskapet

(Idsøe & Roland, 2017; Lund et al., 2015). Barnehagens kultur, relasjoner og personalets holdninger er sentrale faktorer som påvirker barnehagens leke- og læringsmiljø. Dette må sees i sammenheng med foreldrenes og personalets forventninger til barna.

Til tross for at de aller fleste elever trives og har det trygt og godt på skolen, viser Elevundersøkelsen at mobbing er et vedvarende problem i grunnsopplæringen, der den høyeste forekomsten av mobbing er på 5. trinn (Wendelborg, 2023-2024).

Mange av krenkelsene og mobbingen som foregår er til dels skjult for de voksne, både for skoleansatte og foreldre. Nesten halvparten av de som sier at de utsettes

for mobbing fra medelever, sier samtidig at de voksne ikke har visst om det. I noen tilfeller sier elevene at de voksne visste, men unnlot å gjøre noe. Mange barn unnlater å melde fra om mobbing fordi de tenker at de ikke vil få den hjelpen de trenger, at mobbingen er deres egen feil, og at det er knyttet skamfølelse til det å være utsatt for mobbing. Dette understreker betydningen av at skolen må ha gode rutiner for å avdekke mobbing som forekommer, men som ikke blir fanget opp av voksne. Foreldreutvalget for grunnskolen mottar mange henvendelser fra foreldre som forteller at de ikke blir tatt tilstrekkelig på alvor når de kontakter skolen med bekymring om et utrygt læringsmiljø. Barn og foreldre sier blant annet at de blir møtt med skepsis, mistro og bagatellisering, og at skoler ikke setter i gang tiltak for å få slutt på krenkelser og mobbing (Støen & Fandrem, 2018).

De fleste skoler i Norge tar elevenes læringsmiljø på alvor og har en klar ambisjon om å praktisere nulltoleranse for mobbing. Det finnes mye god vilje og innsats for å fremme elevenes helse, trivsel og læring. Likevel synliggjør de økende tallene fra Elevundersøkelsen at innsatsen ikke er treffsikker nok og at skolene må jobbe mer helhetlig, systematisk og kontinuerlig for å forebygge, avdekke og stoppe krenkelser som mobbing.

ORGANISERING

Utgangspunktet for Læringsmiljøprosjektet var statens bekymring over de vedvarende høye mobbetallene ved mange norske skoler, slik det blant annet framkommer gjennom Elevundersøkelsen. På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet etablerte Utdanningsdirektoratet Læringsmiljøprosjektet i 2013.

Utdanningsdirektoratet er prosjekteier og har det faglige ansvaret for prosjektet. Læringsmiljøseneteret ved Universitetet i Stavanger har ansvaret for oppfølgingen av deltakerne gjennom fagdager og veiledning med formål om å øke kompetansen for ansatte i barnehage, skole og SFO med tilpasning til lokale behov. Det er Utdanningsdirektoratet og statsforvalteren som sammen er ansvarlige for å rekruttere aktuelle deltakere til Læringsmiljøprosjektet. Barnehager, skoler, SFO og kommuner får tilført kompetanse knyttet til å fremme et trygt og godt miljø, samt forebygge, avdekke og håndtere krenkelser. Prosjektet organiseres ved at Læringsmiljøseneteret setter sammen veiledningsteam som bistår med faglig utvikling og veiledning til deltakere i prosjektet.

Erfaringer og evalueringer

Læringsmiljøprosjektet har vært evaluert av Nova (2015), NTNU (2018) og Fafo (2020). Novas evaluering dekket prosjektets pilotfase som var konsentrert om temaene avdekking og stopping av mobbing, klasseledelse og utvikling av en mobbefri skole. Skolene som deltok i pilotprosjektet fremhevet at de hadde lært mye om forebygging og avdekking av mobbing, og Elevundersøkelsen viste også at mobbetallene gikk ned (Seeberg et al., 2015). NTNUs evaluering av pulje 2 og 3 viste at skoleledere og skoleeiere jevnt over opplevde at Læringsmiljøprosjektet bidro til kunnskapstilførsel på fire sentrale områder:

- forebygge og stoppe mobbing
- klasseledelse
- hvordan utvikle et positivt klassemiljø
- skoleutvikling

Rapporten fra 2018 peker blant annet på behovet for at skolene i større grad involverer elever og foreldre i arbeidet. Dette stemmer også godt overens med tilrådingene i Djupedalutvalget, som påpeker betydningen av at skoler må bli bedre på å involvere elever og foreldre i arbeidet for et godt psykososialt miljø (NOU, 2015). Behovet for å innlemme PPT i større grad er også pekt på i den første evalueringen. PPTs rolle som støttespiller i barnehager og skolars arbeid med inkluderende læringsmiljø er sentralt og dette blir ivaretatt i prosjektet.

I pulje 4 ble barnehager en del av prosjektet og Fafos evaluering av denne puljen viste at mange av deltakerne var fornøyde med veiledningen og de opplevde å få økt kompetanse på forebygging og håndtering av mobbing og andre krenkelser.

Mål for Læringsmiljøprosjektet

Hovedmålet for prosjektet er å fremme et trygt og godt barnehage- og skolemiljø uten mistriksel og krenkelser som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. For å kunne realisere hovedmålet er følgende delmål satt for prosjektet:

DELMÅL

1. Barnehagemyndighet og barnehage- og skoleeier ser barnehager og skoler i en helhetlig sammenheng i sitt arbeid for et trygt og godt læringsmiljø, og prioriterer tidlig innsats.
2. Barnehage- og skoleeier videreutvikler sin kompetanse innen barnehage- og skolemiljø, samt sørger for at prosjektet blir godt kjent, sprer innhold, erfaringer og kompetanse innad i kommunen/ fylkeskommunen, og sørger for sammenheng med andre tiltak.
3. Styrer og rektor tar ansvar for å skape trygge og gode miljøer gjennom varig endring av holdninger, kultur og pedagogisk praksis i sin organisasjon.
4. Ledere og ansatte får økt kompetanse i å opprettholde og utvikle et trygt og godt miljø, samt forebygge, avdekke og håndtere mistriksel, mobbing og andre krenkelser.
5. Barn og foreldre skal involveres og være aktive deltakere i prosjektet.
6. PPT og andre aktuelle aktører bør involveres i arbeidet med å utvikle trygge og gode læringsmiljø.

Hva skal til for å lykkes med Læringsmiljøprosjektet?

For at barnehage, skole og SFO skal ha best mulig forutsetninger for å lykkes med å nå målene i prosjektet, er det viktig at noen sentrale kriterier er på plass. Disse inkluderer blant annet:

SAMMENHENG MED ANNET UTVIKLINGSARBEID

Mange barnehager og skoler deltar i andre prosjekter som for eksempel regional og desentralisert kompetanseheving, kompetanseløftet eller oppfølgingsordningen. Det er viktig å se Læringsmiljøprosjektet i sammenheng med det som allerede pågår i den enkelte enhet slik at arbeidet oppleves som en helhet. Utviklingsarbeidet og veiledningen skal tilpasses den enkelte enhet, og ledelsen må sikre at det avsettes nok tid og ressurser til å prioritere prosjektet.

FORANKRING

Barnehager og skoler som deltar må sikre en bred oppslutning i personalet og en felles forståelse av behovet for å være med. Å avdekke behovene de har for å delta, handler også om å få en oversikt over utfordringer med læringsmiljøet på egen enhet. Dette kan for eksempel være informasjon fra barnesamtaler, trivselsundersøkelser, Elevundersøkelsen, foreldreundersøkelser, tilsyn, klagesaker og lignende.

Et grundig kartleggingsarbeid og analysearbeid i egen virksomhet vil danne et godt grunnlag for lokal forankring. Målet med forankringsprosessen er å skape en felles forståelse i personalet for behovene for endring og utvikling. Flere barnehager, skoler og SFO vil ha nyere kartlegginger som kan brukes inn i arbeidet, men det vil også være virksomheter som har behov for å gjøre nye undersøkelser/kartlegginger for å avklare sine utviklingsområder og bevaringsområder. Dette vil avklares tidlig i prosessen, og veilederne vil bistå med gjennomføring av de undersøkelsene/kartleggingene enhetene selv velger.

FREMDRIFT

I Læringsmiljøprosjektet skal den enkelte barnehage, skole og SFO i møte med veilederne, utvikle tilpassede svar på det som lokalt defineres som utfordringer (Irgens, 2006). I dialog skal veilederne sammen med arbeidsgruppene og i styringsgruppen enes om innholdet slik at prosjektet oppleves relevant. På denne måten vil det være større muligheter for å lykkes med de endringene personalet

ønsker å utvikle gjennom prosjektperioden. Hele personalet skal involveres, men arbeidet ledes av arbeidsgruppen. Personalet diskuterer spesifikke mål for egen enhet sett i sammenheng med den overordnede målsettingen for Læringsmiljøprosjektet. Veilederne vil bidra aktivt i denne prosessen.

Arbeidsgruppen i barnehage og skole vil ha det overordnede ansvaret for å utarbeide en plan for arbeidet, i samarbeid med sine veiledere fra Læringsmiljøsenenteret. Planen skal ta utgangspunkt i den enkelte barnehage og skoles forutsetninger og behov, og den bør være knyttet til kommunens overordnede plan for arbeidet med barnehage- og skolemiljø. Planen må jevnlig gjennomgås og evalueres, og eventuelt justeres dersom det er

behov for det. Arbeidsgruppen har det overordnede ansvaret for at arbeidet blir gjennomført etter intensjonen. Videreføring og gode rutiner for daglig drift vil være et gjennomgående tema i Læringsmiljøprosjektet. Evaluering gjennomføres fortløpende i slutten av hvert semester.

TID OG RESSURSER

Læringsmiljøprosjektet vil kreve at det settes av tid og ressurser. Engasjement og ledelse både i den enkelte barnehage/skole og på eiernivå er viktig for å lykkes med læringsmiljøprosjektet. Alle ansatte må forplikte seg til å ta i bruk ny kunnskap, og å utvikle og endre egen praksis under arbeid med de ulike kjernekomponentene og fasene i prosjektet.

Tidsbruk, faser og hovedtema

Med utgangspunkt i prosjektets hovedmål; å fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø uten mistriivsel og krenkelser, er det knyttet ulike tema til hver av prosjektets fire faser. Hver fase har et hovedtema som består av både arbeid med fagstoff og praktisk trening, og med veiledning underveis. Hver fase går over ca. ett semester og er organisert på denne måten:

- **En fagsamling for alle ansatte i deltakende barnehager og skoler**

Her kan også øvrige barnehager og skoler i kommunen inviteres med dersom det er praktisk mulig. PP-tjenesten, helsetjenesten, barnevern eller andre aktuelle aktører kan/bør også inviteres med. Det vil være foredrag om aktuell teori og forskning knyttet til fasens tema, og det blir lagt opp til gruppearbeid. Det faglige innholdet er i regi av lokale veiledere. Barnehage- og skoleeier har ansvaret for den praktiske gjennomføringen.

- **Nasjonale fagdager for representanter for barnehagen og skolens arbeidsgruppe**

Dette er en todagers samling i regi av Utdanningsdirektoratet og foregår fysisk i fase 1, og digitalt i fase 2, 3 og 4. Veilederne deltar på disse samlingene sammen med kommunene de er knyttet

til. Når samlingene er digitale deltar veiledere digitalt.

- **To veiledningsøkter med arbeidsgruppa på den enkelte barnehage/skole**

Den ene veiledningen skal gjennomføres i sammenheng med fagsamlingen (dagen før eller etter). Veiledningene avholdes med to til tre måneders mellomrom.

- **1. Samling fysisk**
- **2. Samling digital**
- **3. Samling digital**
- **4. Samling digital**

Arbeidsgruppen i barnehagen og skolen må avsette fast tid til mellomarbeid. Arbeidet skjer i form av praktisk arbeid, lesing av litteratur og trening på ny og forbedret praksis. Dette arbeidet ledes av styrer/rektor og arbeidsgruppen. Det anbefales minimum to møter i måneden for arbeidsgruppen.

FASE 1: FREMME OG UTVIKLE ET TRYGT OG GODT BARNEHAGE- OG SKOLEMILJØ

I denne fasen er det sentralt å utvikle en felles forståelse i personalgruppen om at den daglige praksisen har avgjørende betydning for om barn opplever at barnehagen/skolen/SFO er et trygt og godt sted å være. Personalet må ha god kunnskap om hva som kjennetegner et trygt og godt psykososialt miljø, og hvordan de sammen kan bidra til barn og elevers trivsel.

Det legges vekt på:

- Voksenrollen, gjennom utførelse av relasjonell og autoritativ gruppe- og klasseledelse
- Betydning og tilrettelegging av lek, felleskap og vennskap

FASE 2: FOREBYGGE, AVDEKKE OG HÅNTERE MISTRIVSEL OG KRENKELSER

I fase to av Læringsmiljøprosjektet vil arbeid med lovverket ha en stor plass. Personalet i barnehage, skole og SFO må ha god regelverkskompetanse, og må vite hvordan de kan praktisere barnehagelovens kap. VIII og opplæringslovens kap. 12 gjennom å utarbeide gode rutiner for å forebygge, avdekke og håndtere mistriivsel og krenkelser. Virksomhetene må utarbeide en plan for implementering og oppdaterte handlingsplaner for et trygt og godt miljø. Videre sikre at de har gode rutiner for forebygging, avdekking og håndtering. Det betyr at personalet må vite hvordan de kan observere og følge med på om barna har det trygt og godt, samt hvordan de kan gjøre grundige

undersøkelser på både individ- og systemnivå når de har mistanke om at et eller flere barn ikke har det trygt og godt. Det er avgjørende at personalet vet hvordan de skal håndtere ulike situasjoner når barn ikke trives, er blitt utsatt for krenkelser eller når miljøet oppleves utrygt. Å håndtere mistrivsel og/eller ulike krenkelser handler også om å ha god kunnskap om hvordan de negative hendelsene skal stoppes og hvilke tiltak som kan settes i verk for å bringe tilbake en hverdag som oppleves som trygg og god.

I denne fasen vil det legges vekt på:

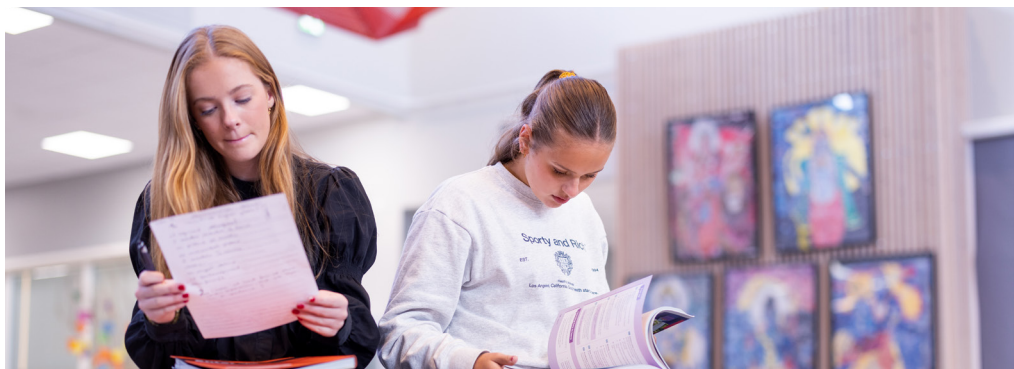
- Regelverkskompetanse gjennom
  1. Barnehageloven § 3 om Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste, og opplæringsloven § 10-12 om elevmedvirkning
  2. Barnehagelovens kapittel VIII og opplæringsloven kapittel 12
  3. FNs barnekonvensjon, rammeplan og læreplanverket

- Temaforståelse om aktuelle begreper som trivsel/mistrivsel og ulike krenkelser
- Ulike observasjonsverktøy til å undersøke om miljøene er trygge og gode, og som kan avdekke om barn/elever opplever barnehage- og skolehverdagen som trygg og god

FASE 3: ORGANISASJONSUTVIKLING OG UTVIKLING AV LEDELSE

I denne fasen skal det jobbes med organisasjonsutvikling og ledelse. Søkelyset rettes mot hvordan deltakerne og enhetene skal sikre kompetanseheving og utvikle rutiner og planer som sikrer et trygt og godt miljø i barnehage, skole og SFO.

For å styrke profesjonsfellesskapet vil personalet engasjeres i diskusjoner som handler om felles verdigrunnlag og visjoner. For at alle ansatte skal oppfatte seg som en del av profesjonsfellesskapet og forplikte seg til å jobbe etter vedtatte verdier, mål og metoder er man avhengig

av å etablere en felles identitet og en opplevelse av å høre til (Ertsevåg, 2012).

I denne fasen legges det vekt på:

- Evaluering og videreutvikling av rutiner og planer som sikrer et trygt og godt miljø
- Observasjonsrutiner, barn- og elevsamtaler, tverrfaglige prosjekt og felles aktiviteter i barnehage og skole, årshjul for de ulike aktivitetene
- Tilbakemeldingskultur
- Etablering av rutiner for mottakelse av nyansatte, vikarer og andre slik at de blir godt informert om hva som kreves av personalet for at barn og elever skal ha et trygt og godt miljø
- Refleksjoner om verdier og holdninger på tvers i enhetene

FASE 4: VIDEREFØRING AV INKLUDERING OG BYGGING AV POSITIV KULTUR

I fase fire vil det vektlegges hvordan ledelsen og personalet kan videreføre arbeidet med å skape en inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO, samt hvordan de kan skape positiv kultur.

Å høre til i et fellesskap er av grunnleggende betydning for alle mennesker, men det er særlig avgjørende at barn og elever opplever seg som en del av fellesskapet – hver dag. I denne fasen vil det understrekes betydningen av at alle barn får høre til i barnehagens og skolens fellesskap, inkludert SFO. Gjennom

prosjektets innhold for de 3 første fasene har personalet arbeidet med samspillskompetanse. I fase 4 og videreføring, blir det viktig å se på tiltakene som bidrar til samspillskompetanse og finne strategier for at dette vedlikeholdes og videreføres i barnehagen og skolens arbeid med trygt og godt miljø.

Å rette oppmerksomheten mot et inkluderende miljø handler om mer enn å forebygge utestenging. Det handler om at alle barn og unge skal få delta ut fra sine forutsetninger, både på individ- og systemnivå. Personalet i de deltakende enhetene må diskutere hvordan de kan bidra til at alle opplever seg som betydningsfulle for fellesskapet. Å oppleve tilhørighet handler blant annet om at barn får bygge relasjoner og danne faglige og sosiale fellesskap.

I denne fasen legges det vekt på:

- Forståelse av begrepet inkludering og mangfold
- Hvordan operasjonalisere arbeidet med inkludering gjennom bruk av konkret verktøy som setter søkelys på deltakelse i fellesskapet
- Bygging av positive kulturer – arbeid med grunnleggende verdier, holdninger og normer
- «God start» som handler om ledelse av grupper, relasjoner og rutiner ved oppstart av et nytt barnehage- og skoleår.
- Overganger som en utviklingsmuligheter: fra hjem til barnehage, innad i barnehagen og på

skolen, mellom barnehage og skole, fra barneskole til ungdomsskole og fra ungdomsskole til videregående skole.

• Aktører i prosjektet

Aktører er de personene som skal ha en aktiv rolle i prosjektet. Under følger en beskrivelse av hvilket ansvar og oppgaver som er tillagt de ulike aktørene.

BARNEHAGE- OG SKOLEEIER er eier og driver av prosjektet i kommunen. Det er eiers ansvar å lede den kommunale styringsgruppen og motivere barnehagene og skolene til å delta og forplikte seg til prosjektet gjennom hele prosjektperioden. Eier er også ansvarlig for at kompetansen spres til øvrige barnehager og skoler i kommunen, og skal involvere PPT og eventuelle andre ressurspersoner i arbeidet. Eier skal selv være pådriver for at kompetansen blir værende og videreutvikles i de aktuelle barnehagene/skolene og i kommunen i fremtiden. Eier må prioritere å delta på nasjonale fagdager i regi av Utdanningsdirektoratet, lokale fagdager og i styringsgruppen lokalt.

STYRER/REKTOR er ansvarlig for å drive prosjektet på egen barnehage/skole/SFO. Det er styrers/rektors ansvar å motivere eget personale til å delta, og å sørge for at disse får nødvendig tid og ressurser til å jobbe aktivt med prosjektet gjennom hele perioden og i videreføring

av arbeidet. Styrer/rector må sikre at nyansatte og vikarer får nødvendig opplæring, og for øvrig må ledelsen sikre at kompetansen blir værende og videreutvikles i egen organisasjon i fremtiden. Styrer/rector må delta i alt arbeid gjennom hele prosjektet. Styrer/rector skal styrke ledelsen av prosjektet ved å nedsette en egen arbeidsgruppe for arbeidet. Styrer/rector leder arbeidet i arbeidsgruppen. Med støtte fra barnehage- og skoleeier har ledelsen avgjørende betydning for å lykkes med arbeidet.

BARNEHAGENS/SKOLENS ARBEIDSGRUPPE skal ledes av styrer/rector og bestå av personer med høy grad av motivasjon for å delta, som samtidig har tillit blant øvrige kollegaer. I barnehagen bør gruppen bestå av en representant for de pedagogiske lederne og en representant for assistentgruppen. I skolen bør arbeidsgruppen bestå av personer med ulik kompetanse og ansvarsområde, som for eksempel faglærer og/eller kontaktlærer, sosial- eller miljølærer og/eller mellomledere. SFO-leder kan også med fordel være med i arbeidsgruppen. Det er ønskelig at PPT deltar med en rådgiver i hver arbeidsgruppe.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten kan gjerne være med i tillegg til pedagogene. Dette forutsetter vanlige regler for gjensidig taushetsplikt i barnehage og skole, og at arbeid med barns psykososiale miljø er innenfor

helsetjenestens ansvarsområde på den enkelte barnehage og skole.

Arbeidsgruppens ansvar er å bistå styrer/ rektor i forankring og motivasjon for deltakelse i prosjektet, samt planlegging og gjennomføring av det konkrete utviklingsarbeidet som skal foregå i egen barnehage og skole. Arbeidsgruppen skal legge til rette for at mellomarbeid blir gjennomført etter intensjonen og til enhver tid ha oversikt over tiltak som er iverksatt i de ulike barnegruppene/ klassene. Læringsmiljøprosjektet må settes på agendaen med jevne mellomrom for å sikre at alle ansatte holdes orientert om framdriften i prosjektet. Dette kan for eksempel være på personalmøter.

PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK TJENESTE

er en viktig samarbeidspartner for kommunene i Læringsmiljøprosjektet, og det er ønskelig at de bidrar med en ressursperson i hver arbeidsgruppe. PPT inviteres til alle nasjonale og lokale fagdager, samt veiledning i den aktuelle barnehage og skole. PPT sitt hovedansvar er å støtte og hjelpe barnehagene, skolene og kommunen i arbeid med læringsmiljøet.

PPT kan bistå barnehage og skole i videre bearbeiding av fagstoff i etterkant av fagsamlinger. Det kan være gjennom arbeidsmetodikk som fremmer personalets refleksjon over egen praksis i lys av teori og forskning, og påfølgende utprøving og utvikling av ny praksis. Mer konkret dreier dette seg

blant annet om å hjelpe styrer/rektor og ansatte med gjennomføring, analyse og oppfølging av ulike kartleggingsverktøy og i konkrete saker som handler om å stoppe krenkelser. PPT kan videre bistå ledere og lærere i arbeidet med å utvikle gode strukturer og felles rutiner for autoritativ gruppe-/klasseledelse, barn- og foreldreinvolvering og god oppstart av nytt barnehage-/skoleår.

I det prosjektperioden går mot slutten er det avgjørende for varig endring at det personalet har lært og utviklet av ny praksis, både blir værende og blir videreutviklet i organisasjonen. PPT kan, i samarbeid med eier, være en varig støtte for hver enhet i dette arbeidet. Overfor nye ansatte og andre barnehager og skoler i kommunen, kan PPT bistå med å spre den faglige kompetansen som er formidlet og utviklet gjennom prosjektperioden.

PEDAGOGISK PERSONALE er forpliktet til å delta aktivt i alle faser av prosjektet. Alle skal bidra til utvikling av egen og andres kompetanse, gjennom tilegnelse av ny kunnskap og lesing av litteratur, utprøving og trening på ny praksis, gi og motta tilbakemeldinger underveis, samt bidra til at kompetansen blir værende og videreutvikles i framtiden.

ØVRIG PERSONALE er forpliktet til å delta aktivt i alle faser av prosjektet. Den enkelte ansatte skal bidra til utvikling av egen og andres kompetanse gjennom tilegnelse av ny kunnskap, utprøving og trening på ny praksis, gi og motta

tilbakemeldinger underveis og bidra til at kompetansen blir værende og videre utvikles i framtiden. Arbeidsgruppen må legge til rette for at øvrig personale får avsatt nødvendig tid til mellomarbeid i barnehage, skole og SFO.

BARN OG ELEVER involveres i prosjektet fra første dag og gjennom alle faser i prosjektet. Involvering skjer både gjennom informasjon, kunnskapstilegnelse og aktiv deltakelse. I barnehagen involveres barna i varierende grad etter alder. I skolen bør

involvering skje både i elevråd og ute i de enkelte klassene.

FORELDRE OG FORESATTE er en svært viktig aktør i arbeidet for et trygt og godt miljø i barnehage, skole og SFO. Foreldre og foresatte skal involveres i prosjektet gjennom alle faser i prosjektet. Involvering skjer både gjennom informasjon, refleksjon, kunnskapstilegnelse og aktiv deltakelse i SU/FAU og som foreldre til barn i de enkelte avdelingene eller klassene.

Referanser

- Aaseth, H. M. S., Elvethon, E., Løkken, I. M., Nilsen, T. R., & Moser, T. (2021). Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt. Læringsmiljøseneteret. <https://www.uis.no/sites/default/files/inlineimages/i1L2vPl-Fizkg8npPwppVTriAja3B7imtEgo8KMkt-fZdV286gMd.pdf>.
- Bjørnset, M., Kindt, M., T., & Rogstad, J. (2020). Inkluderende barnehage- og skolemiljø. Delrapport. Fafo. Inkluderende barnehage- og skolemiljø. Delrapport | Fafo-rapport 2020:05
- Idsøe, E. C. & Roland, P. (2017). Mobbeatferd i barnehagen: temaforståelse, forebygging, tiltak. Cappelen Damm Akademisk.
- Lund, I. & Helgeland, A. (2020). Mobbing i barnehage og skole: nye perspektiver. Cappelen Damm Akademisk
- Lund, I., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V., & Cameron, D. L. (2015). Hele barnet, hele løpet: mobbing i barnehagen. [Forskningsrapport]. Universitetet i Agder, FUB, FUG.
- Martinsen, M. T. (Red.) (2021). Trygt og godt i barnehagen: barns rett til et godt psykososialt miljø. Cappelen Damm akademisk.
- Nergaard, K. (2021). «Utestengt fra lek i barnehagen» Hvordan oppleves det? - og hva ønsker barn seg da? I C. D. Fodstad, V. Glaser og M. Sæther (red), Den friske lekens vilkår, 157-174. Universitetsforlaget.
- Nergaard, K. (2020). Jevnaldningsavvisninger og empati i barns lek og samspill. En hermeneutisk-fenomenologisk studie. Doktoravhandling. NTNU
- NOU 2015:2. (2015). Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/>
- Roland, E. (2014). Mobbingens psykologi. Universitetsforlaget.
- Roland, P. & Westergård, E. (2015). Implementering: å omsette teorier, aktiviteter og strukturer i praksis. Universitetsforlaget.
- Seeberg, M. L., Eriksen, I. M., & Bakken, A. (2015). Evaluering av tiltaket: «Målrettet støtte og veiledning til kommuner og deres skoler som har vedvarende høye mobbetall». NOVA.
- Støen, J. & Fandrem, H. (2018). «Vi ble noen masekopper - vi ble ikke trodd». Foreldres rolle i mobbesaker. I J. Støen, H. Fandrem, & E. Roland (red.), Stemmer i mobbesaker. Resultater og erfaringer fra Stigma-prosjektet, 117-138. Fagbokforlaget.
- Wendelborg, C., Røe, M., & Buland, T. (2018). Læringsmiljøprosjektet. Sluttrapport for evalueringen av Læringsmiljøprosjektet. NTNU Samfunnsforskning. <https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/13468222/Laringsmiljosenteret/Pdf/Forskning%20og%20prosjekter/Laringsmiljoprojektet/laringsmiljoprojektet-sluttrapport-okt-2018.pdf>
- Wendelborg, C. (2023). Mobbing og arbeidsro i skolen: analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2022/2023. https://www.udir.no/contentassets/7f16a169e3354b5aa2b68b-59beafa762/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen-2022_23_final_uu.pdf
- Wendelborg, C. (2024). Mobbing på skolen: analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/2024. https://www.udir.no/contentassets/162d6acba38a4c4b8c3f55a0480ef97b/mobbing-pa-skolen-analyse-av-elevundersokelsen-2023_24.pdf

Telefon: 51 83 29 00
E-post: laringsmiljosenteret@uis.no

Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning er organisert under Universitetet i Stavanger og har en avdeling i Stavanger og en i Porsgrunn.

laringsmiljosenteret.no